

สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย
สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิ
The State of Problems and Guidance for Integrative Curriculum Development and
Mental Aspects Training of Good Citizenship in Democratic Social for Pre-school
children in the Child Development Center, Chaiyaphum

เพียงแข ภูผายาง¹ ชวนพิศ รักษาพวก²
นราศักดิ์ ภูผายาง³ สัญชัย รำเพยพัด⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 180 คน และผู้ปกครอง จำนวน 180 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้อำเภอในจังหวัดชัยภูมิเป็นชั้นในการแบ่งเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.6 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นที่ .846 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา และแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน ควรจัดโครงสร้างที่ชัดเจนและเหมาะสม 2) ด้านบุคลากรผู้บริหาร ควรมีการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กอย่างเหมาะสมพิจารณาตามความรู้ ความสามารถ และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กมีขวัญและกำลังใจให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ และให้ผู้ดูแลเด็กเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กเล็กให้ครบทุกคน 3) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ห้องสุขาควรมีความสะอาด เหมาะสมและเพียงพอกับเด็ก ภายในอาคารควรมีมั่งลวดติดบริเวณห้องนอนเด็ก ภายในอาคารควรมีสว่างให้เพียงพอ อาคารเรียนควรได้มาตรฐานมีความมั่นคง แข็งแรง

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

⁴ อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรควรมีเครื่องเล่นสนามให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ควรมีคณะกรรมการประเมินหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ควรมีโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจน) ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วนชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการประชุมสัมพันธและประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เครือข่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน ปฏิทินงานและสรุปผลงาน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย

คำสำคัญ : หลักสูตร, บุรณาการ, พลเมือง, ประชาธิปไตย, เด็กก่อนวัยเรียน

Abstract

This research was a participatory action research on the development of integrated curriculum of democratic citizenship for pre-school children with the participation of the Child Development Center. Sub-district Administration Organization Chaiyaphum Province The results of this study will benefit the organization or the community in a participatory and sustainable manner. With the objectives of the research project 1) to develop an integrated curriculum of democratic citizenship for preschool children of the Child Development Center Sub-district Administration Organization Chaiyaphum Province .The sample group consisted of 180 teachers and 180 parents. The sample group was selected by using selected by Krejcie & Morgan theory and stratified random sampling. The research instrument was questionnaire: validity 0.6 - 1.00 and reliability at .846 .The data were analyzed and presented as frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research found that

Development of integrated curriculum of good citizenship in a democratic society for preschool children of the Child Development Center Sub-district Administration Organization Chaiyaphum Province Participating in this process could be divided into 3 phases: Step 1 was the outline of the content and Schedule of the course by allowing teachers, caregivers and parents to consider the content and time that was appropriate. Step 2 was to request advice from a qualified person. Step 3 was to create an integrated course (draft 1). Then take the course (draft 1) to send experts to assess Concluded that

experts have opinions about the suitability of the integrated curriculum but have to adjust the number of work items and behavior measurement and create training sets to read words that allow children to have early knowledge bring various suggestions to improve as a curriculum (draft 2) to try out.

Keywords : Curriculum, Integration, Citizen, Democracy, Early childhood

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

จากเหตุผลทางการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ หากประเทศใดมีประชาชนที่มีความรู้ความสามารถสูงย่อมสามารถพัฒนาไปในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรมให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วส่งผลให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าไปได้ด้วยดี กลไกที่สำคัญของการพัฒนามนุษย์นั้นก็คือการพัฒนากระบวนการทางการศึกษา (จิราวรรณ กันบุรมย์,2553; อัญชลี ทองจันทร์,2546; พระธงชัย ทรนาม ,2544) และการจัดการศึกษาต้อง เริ่มตั้งแต่ช่วง 5 ปีแรกของชีวิตซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญมากในการวางรากฐานบุคลิกภาพของมนุษย์ ทั้งนี้เพราะช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงวิกฤติของชีวิตมนุษย์ ผลของการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กเคยได้รับในระยะต้นของชีวิตจะมีอิทธิพลต่อการวางรากฐานของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ ซึ่งเด็กปฐมวัยจะสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว การกระตุ้นทางหู ตา จมูก ลิ้น และกาย ให้ได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส และได้เรียนรู้โดยการเล่น โดยเฉพาะการได้รับความรักจากพ่อแม่จะช่วยให้ใยประสาทในเซลล์สมองขยายออกงาม ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ง่าย มีชีวิตชีวา รู้เหตุผล อันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเด็กให้สมบูรณ์มากที่สุด เด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ทุกอย่างในวัยที่ยังเล็กอยู่ แต่ถ้าหากเด็กในวัยนี้ไม่ได้รับการเอาใจใส่ เมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้วเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยความยากลำบาก ในบางอย่างก็อาจจะไม่สามารถเรียนรู้ได้อีกเลย (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542) ด้วยตระหนักในความสำคัญดังกล่าว องค์การระหว่างประเทศและนานาชาติได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี เป็นอย่างมาก ดังที่หลายประเทศทั่วโลกได้ประกาศวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน เช่น สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่าในปี 2000 เด็กทุกคนในอเมริกาเมื่อเข้าเรียนต้องพร้อมที่จะเรียนได้ ขณะที่ประเทศนิวซีแลนด์ได้ให้ความสนใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากขึ้น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น,2549) สำหรับในประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ระบุเกี่ยวกับการศึกษาในปฐมวัยดังเช่น มาตรา 81 (1)ระบุว่าจัดการศึกษาปฐมวัยให้จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะเริ่มแรกของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น (กรม

ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น,2550) และในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ได้มีแนวนโยบายเพื่อดำเนินการคือ การพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ได้ เป้าหมายคือเด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อให้สมเจตนารมณ์ดังกล่าวกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดการศึกษาปฐมวัยทุกแห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง มีภาระหน้าที่สำคัญในการบริการด้านสาธารณะต่าง ๆ สำหรับประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยองค์การบริหารส่วนตำบล โดยได้รับการถ่ายโอนภารกิจในการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาก่อนวัยเรียน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร ,2545) จากการทำนงตามภารกิจจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว ยังมีปัญหาอยู่ เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐ ปัญหาทางการดำเนินงานทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และด้านวิชาการ ผู้ดูแลเด็กที่มีคุณวุฒิเพียงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สถานเลี้ยงเด็กและสถานศึกษาจัดระบบการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ใช้กฎระเบียบบังคับเด็กเป็นการขัดขวางต่อการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของเด็ก ครูใช้กิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ซ้ำซากจำเจ มีแนวการให้ประสบการณ์ที่ไม่ตรงกันจนเกิดความสับสน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนา การสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กมีวินัย ช่วยเหลือตนเองและพร้อมที่จะเผชิญปัญหา ยังไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร รวมทั้งวิธีการสอนหนังสือและให้การบ้านมากมายทำให้เด็กเครียดและไม่มีเวลาวิ่งเล่นตามประสาเด็กส่งผลต่อบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต ซึ่งการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิที่ผ่านมา พบปัญหาในการดำเนินงานเช่นเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร การเขียนแผนการจัดประสบการณ์และการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทและพัฒนาการเด็กของครูผู้ดูแลเด็ก ทำให้การพัฒนาเด็กไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้ (นิตยา คชภักดีและคณะ,2545 ; รวิพร ยนต์พร, 2544 ; ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 11. 2544; พิมลมาลย์ พุ่มนิคม, 2542) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาโดยผู้ที่จะตั้งสถานอบรมเลี้ยงดูเด็กและ บุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องผ่านการฝึกอบรมในการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง เช่นจิตวิทยาเด็ก การเรียนปนเล่น การเป็นพี่เลี้ยงเด็กที่ให้ความรักแก่เด็กเหมือนพ่อแม่ ไม่บังคับข่มขู่หรือลงโทษเด็กโดยไม่เหมาะสม เพื่อให้อิสระเหมือนอยู่บ้าน สถานศึกษาต้องเน้นการออกกำลังกาย การให้เด็กเล่นตามประสาเด็ก การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมไม่เน้นการสอนหนังสือและไม่ควรให้การบ้านเด็กหรือจัดสอนพิเศษอย่างเด็กขาด (นิตยา คชภักดีและคณะ ,2545)และควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและศักยภาพของเด็ก หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา โดย

คำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เหมาะสมกับวัย(กรมวิชาการ, 2546) และการจัดกิจกรรมมีความจำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับเด็กเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งกิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถที่ต่างกัน แต่สภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในปัจจุบันยังขาดการให้อิสระในการให้เด็กเลือกกิจกรรมตามความสามารถของเด็ก ครูจะเป็นผู้วางกรอบการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก โดยเด็กไม่มีโอกาสได้ตัดสินใจ หรือเลือกกิจกรรมที่ตนเองมีความสามารถ เพราะการจัดกิจกรรมของครูยังไม่คำนึงถึงความสามารถของเด็กแต่ละคน จึงทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถของตนเอง (อุทัย ดุลยเกษม ,2542; สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์,2550; สุรชาติ แสนทวีสุข,2544)

จากเหตุผลความคาดหวังให้เยาวชนของชาติเติบโตขึ้นเพื่อเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ และความสำคัญของการปลูกฝังจิตสำนึก และการบ่มเพาะพฤติกรรมตั้งแต่วัยเด็กดังกล่าวข้างต้นนั้น ดังนั้นที่มวิจัยจึงเล็งเห็น กระบวนการสร้างหลักสูตรมาตรฐานที่บูรณาการเนื้อหาและกิจกรรม ตัวบ่งชี้พฤติกรรม และรวมถึงหลักการอบรมพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีการเปลี่ยนแปลง โดยการเลือกองค์ความรู้ และค่านิยมที่สำคัญๆ 3 ประการที่สามารถจัดทำตามกระบวนการวิจัยในกำหนดระยะเวลาอันได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการและฝึกอบรมจิตลักษณะความเป็นประชาธิปไตย ความมีวินัย และความรับผิดชอบ และลักษณะทางจริยธรรมอื่นๆสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ผลผลิตที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งหลักสูตรบูรณาการด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นกิจกรรมการจัดประสบการณ์ทั้งที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและกิจกรรมบูรณาการในชีวิตประจำวันจากครอบครัวซึ่งจะมีกลวิธีการฝึกอบรมจิตลักษณะและพฤติกรรม รวมถึงการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม และอำนาจในการทำนายที่มีผลต่อจิตและพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของเด็กก่อนวัยเรียนจะเป็นต้นแบบ หรือแนวทางการพัฒนาเด็กไทยที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจเพื่อหาข้อมูลเชิงปริมาณ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน ระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจ.ชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 220 ศูนย์

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 180 คน และผู้ปกครอง จำนวน 180 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้อำเภอในจังหวัดชัยภูมิเป็นชั้นในการแบ่ง จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นหน่วยในการสุ่ม ซึ่งจะได้ทั้งหมดจำนวน 144 ศูนย์ แต่ผู้วิจัยทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างเกินจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เก็บจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 180 ศูนย์ แต่ละศูนย์ให้มีตัวแทนครู 1 คน และผู้ปกครอง 1 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

2) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.6 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นที่ .846

3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระยะที่ 2 เป็นการหาข้อมูลเชิงคุณภาพ

เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวแทนครู ครูผู้ช่วย นักวิชาการผู้ดูแลศูนย์ และผู้บริหาร จากนั้น ประมวลข้อมูลที่ได้อาจมาในรอบแรกและการทำสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (focus group Discussion) เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือนกันยายน 2560 – สิงหาคม 2561

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและแนวทางการจัดกิจกรรมทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1 สภาพปัญหาการด้านการบริหารจัดการ/การจัดโครงสร้างองค์การ สภาพปัญหาที่สำคัญคือ 1) ไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดความเป็นปัจจุบันและพบว่าการทำงานของคณะกรรมการยังไม่เป็นระบบ และขาดความเข้มแข็ง 3) การจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดความเป็นปัจจุบันและไม่มีการจัดทำแผนภูมิโครงสร้างการบริหารติดไว้ให้เห็น

1.2 สภาพปัญหาการด้านบุคลากร พบว่า ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันเรียงตามลำดับความสำคัญคือ 1) ศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดชัยภูมิยังไม่ได้มีการแต่งตั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะในปีที่ผ่านมาคุณสมบัติของครูและจำนวนนักเรียนยังไม่เข้าเกณฑ์ที่กำหนด และ 2) ครูมีภาระงานมาก จนแทบไม่มีเวลาในการดูแลเด็กในแต่ละวันได้อย่างเต็มที่ แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ ควรมีการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กอย่างเหมาะสมพิจารณาตามความรู้ ความสามารถ และความเต็มใจมาทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กมีขวัญและกำลังใจให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

1.3 สภาพปัญหาด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันเรียงตามลำดับความสำคัญ 5 ลำดับแรก คือ 1) สภาพแวดล้อมภายนอกอาคารขาดความปลอดภัยเพราะมีขี้ข่วน และรั้วลวดหนามซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเด็ก 2) ครูไม่ได้จัดทำแผนกระบวนการเรียนรู้แต่มีการจัดหาแผนสำเร็จรูปมาใช้ 3) แม้ว่าครูจะมีการดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ที่มีอยู่ แต่กิจกรรมที่จัดไม่หลากหลายและขาดความต่อเนื่อง 4) วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ทั้งหมดที่มีอยู่ล้วนได้มาจากการจัดซื้อ เพราะครูไม่มีความสามารถในการผลิตสื่อใช้เองได้ และ 5) ไม่มีสนามเด็กเล่นเพราะพื้นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กค่อนข้างคับแคบ ส่วนปัญหาในด้านอื่น ๆ นั้นมีความสำคัญลดหลั่นกันตามลำดับ และควรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

1.4 สภาพปัญหาการด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย พบว่า มีปัญหาเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ 1) ครูไม่ได้จัดทำเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนในทุกด้าน 2) มีเด็กบางส่วนยังมีปัญหาในเรื่องของสุขภาพโดยเฉพาะภาวะทางช่องปาก และความสะอาดของร่างกาย และ 3) ครูไม่ได้จัดทำเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับเด็ก แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และการส่งเสริมการพัฒนาเด็กเล็กอายุ 2 - 5 ปี ควรมีโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจนโดยใช้รูปแบบแนวคิดการบูรณาการ

1.5 สภาพปัญหาการด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม พบว่า มีปัญหา 1) ไม่มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนระหว่างพ่อแม่ ครู ผู้ดูแลเด็ก และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง 2) ไม่มีการจัดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งความรู้และบริการชุมชนในเรื่องการพัฒนาเด็ก แนวทาง การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ เครือข่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน ปฏิทินงานและสรุปผลงาน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชัยภูมิ อย่างมีส่วนร่วม

เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็ก

ก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชัยภูมิโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวแทนครู ครูผู้ช่วย นักวิชาการผู้ดูแลศูนย์ และผู้บริหาร จากนั้น ประมวล

ข้อมูลที่ได้มาในรอบแรกและการทำสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (focus group Discussion) เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยการดำเนินการในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 เป็นการร่างหัวข้อเนื้อหา และ กำหนดเวลาของหลักสูตรโดยให้ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองได้พิจารณาด้านเนื้อหาและเวลาว่ามีความเหมาะสม ชั้นที่ 2 เป็นการขอรับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ชั้นที่ 3 เป็นการสร้างหลักสูตรบูรณาการ (ฉบับร่าง 1) จากนั้นนำหลักสูตร (ฉบับร่าง 1) ส่งผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมิน ได้ขอสรุปว่า ผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรบูรณาการ แต่ให้มีการปรับจำนวนข้อของใบงาน และแบบวัดพฤติกรรม และสร้างชุดฝึกอ่านคำคล้อง เพื่อให้เด็กได้มีความรู้ในขั้นต้น นำข้อแนะนำต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขเป็นหลักสูตร (ฉบับร่าง 2) เพื่อไปทดลองใช้

1. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการและฝึกอบรมจิตลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลตามขั้นตอนการดำเนินงานได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปพบว่าสภาพปัญหาที่สำคัญคือ 1) ไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดความเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้พบว่าการทำงานของคณะกรรมการยังไม่เป็นระบบ และขาดความเข้มแข็ง 3) การจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดความเป็นปัจจุบันและไม่มีการจัดทำแผนภูมิโครงสร้างการบริหารติดไว้ให้เห็น ส่วนในด้านการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรนั้น แม้จะพบว่ามีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วแต่ก็ต้องมีการดำเนินการต่อไปเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน ผู้บริหารควรใช้กระบวนการบริหารโดยเน้นการกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงาน คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรเข้ารับการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนั้น สภาพปัญหาการด้านบุคลากร พบว่า ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันเรียงตามลำดับความสำคัญคือ 1) ศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดชัยภูมิยังไม่ได้มีการแต่งตั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะในปีที่ผ่านมาคุณสมบัติของครูและจำนวนนักเรียนยังไม่เข้าเกณฑ์ที่กำหนด และ 2) ครูมีภาระงานมาก จนแทบไม่มีเวลาในการดูแลเด็กในแต่ละวันได้อย่างเต็มที่ แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ ควรมีการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กอย่างเหมาะสมพิจารณาตามความรู้ ความสามารถ และความเต็มใจมาทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กมีขวัญและกำลังใจให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

อีกทั้งสภาพปัญหาด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันเรียงตามลำดับความสำคัญ 5 ลำดับแรก คือ 1) สภาพแวดล้อมภายนอกอาคารขาดความปลอดภัยเพราะมีขี้ขาว และรั้วลวดหนามซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเด็ก 2) ครูไม่ได้การจัดทำแผนกระบวนการเรียนรู้แต่มีการจัดหาแผนสำเร็จรูปมาใช้ 3) แม้ว่าครูจะมีการดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ที่มีอยู่ แต่กิจกรรมที่จัดไม่หลากหลายและขาดความต่อเนื่อง 4) วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ทั้งหมดที่มีอยู่ล้วนได้มาจากการจัดซื้อ เพราะครูไม่มีความสามารถในการผลิตสื่อใช้เองได้ และ 5) ไม่มีสนามเด็กเล่นเพราะพื้นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กค่อนข้างคับแคบ ส่วนปัญหาในด้านอื่น ๆ นั้นมีความสำคัญลดหลั่นกันตามลำดับ และพบว่ามี 3 รายการที่ถือว่าไม่มีปัญหาคือ 1) น้ำดื่ม น้ำใช้ 2) การเสริมไอโอดีนในอาหาร และ 3) นมสำหรับให้นักเรียนดื่มแต่ก็ยังคงต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ห้องสุขาควรมีความสะอาด เหมาะสมและเพียงพอกับเด็ก ภายในอาคารควรมีมุ้งลวดติดบริเวณห้องนอนเด็ก ให้จัดห้องเรียนให้เป็นสัดส่วน แยกห้องเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ออกจากห้องเรียน ควรมีอ่างล้างหน้าแปรงฟันเป็นสัดส่วน ภายในอาคารควรมีแสงสว่างให้เพียงพอ อาคารเรียนควรได้มาตรฐานมีความมั่นคง แข็งแรง ควรมีรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็ก ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนพร้อมทั้งสภาพปัญหาการด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย พบว่า มีปัญหาเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ 1) ครูไม่ได้จัดทำเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาสมรรถนะของเด็กนักเรียนในทุกด้าน 2) มีเด็กบางส่วนยังมีปัญหาในเรื่องของสุขภาพโดยเฉพาะภาวะทางช่องปาก และความสะอาดของร่างกาย และ 3) ครูไม่ได้จัดทำเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับเด็ก แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และการส่งเสริมการพัฒนาเด็กเล็กอายุ 2 -5 ปี ควรมีโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจนโดยใช้รูปแบบแนวคิดการบูรณาการ รวมถึงสภาพปัญหาการด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม พบว่า มีปัญหา 1) ไม่มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนระหว่างพ่อแม่ ครู ผู้ดูแลเด็ก และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง 2) ไม่มีการจัดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งความรู้และบริการชุมชนในเรื่องการพัฒนาเด็ก แนวทาง การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน คือ เครือข่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน ปฏิทินงานและสรุปผลงาน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากสภาพปัญหาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์แรกนั้น แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ปกครองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจร่วมทั้งการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของคณะบริหาร เจ้าหน้าที่ในองค์กรและความต้องการรวมทั้งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนเครือข่ายการพัฒนาเด็ก

ปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัย กรองกาญจน์ เขียวชัยชिरากุล (2550) พบว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมตามระดับความเห็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการเลี้ยงดู ด้านการเรียนของเด็กที่บ้าน ด้านความร่วมมือกับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการเป็นอาสาสมัคร เช่นเดียวกันกับจรรยา ชินสี (2552) ศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังพบปัญหาบุคลากรขาดประสบการณ์ ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ สภาพแวดล้อมไม่มีความร่มรื่นที่จะตอบสนองต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมภายในการจัดมุมประสบการณ์ไม่ครอบคลุมกิจกรรมของเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีการกำหนดนโยบายและแผนที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อย ครูผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการ บุคลากรได้รับการพัฒนาโดยการให้ทุนศึกษาต่อแต่ยังไม่ครบทุกคน ไม่มีบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปในเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเด็กเล็ก มีสุขภาพฟันผุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัช ศิริมาลา (2548) ทำการวิจัยเรื่องวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาเด็กในการดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพนมสารคาม อำเภอบางคล้าและอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาเด็กการดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคณะกรรมการพัฒนาเด็กไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รายได้ของคณะกรรมการพัฒนาเด็กมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ การรับบริจาคจากพ่อ – แม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ในการดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาเด็กในการดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนั้นความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลนาฝายด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนชุมชนทุกภาคส่วน ด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีความสอดคล้องกันและไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรเอกชน หน่วยงานของรัฐ เพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่มาตรฐานการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีคุณภาพและประสิทธิภาพก้าวหน้าต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย อาริยา โอบนิธิกุล(2548)ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัย มี 3 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียน และการเข้าประชุมของโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วม พบว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับปฐมวัยมากกว่าผู้ปกครองมากกว่าผู้ปกครองที่มีศึกษาน้อย ผู้ปกครองที่ติดต่อกับโรงเรียนในระดับสูง ไม่มีความสัมพันธ์กับการมี

ส่วนร่วมของผู้ปกครองในการการศึกษาของเด็ก ปริญญา โภยสิทธิ์ (2552) ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษา และความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ พบว่า สภาพการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ มีปรัชญาในการจัดการศึกษาโดยเน้นการเล่นเป็นกิจกรรมพื้นฐานให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะให้การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา สื่อการเรียนการสอนที่ใช้มีความปลอดภัยต่อเด็กครู ความรู้ ความเข้าใจในการประเมินพัฒนาการของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน มีการจัดบรรยากาศให้อบอุ่นเหมือนบ้าน มีการประเมินการพัฒนาการของเด็กโดยใช้การสังเกตพฤติกรรมเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ในการบริการด้านอื่น ๆ มีการฝึกสุขนิสัยและมารยาทในการรับประทานอาหาร มีการตรวจความสะอาดร่างกายของเด็กทุกวันสภาพจัดการศึกษาที่อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางคือ การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และการสร้างสัมพันธระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนการศึกษาที่อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด คือ การรักษาความปลอดภัย

2.จากการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชัยภูมิ อย่างมีส่วนร่วม การศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน ได้ข้อสรุปว่า ควรพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในลักษณะที่ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสวงหาแนวทางและการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนา จนได้หลักสูตรบูรณาการความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชัยภูมิ ฉบับสมบูรณ์ นำไปฝึกอบรมครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองในการจัดประสบการณ์และการวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมให้ครูในการจัดประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับพลอยพัชชา อามาตย์ (2552) และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของเพ็ญแข ประจันปัจฉิม และคณะ(2551)ที่ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าจิว อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าจิว ดำเนินการตามหลักการวิจัยปฏิบัติการ ดำเนินงานเป็น 2 วงรอบ ใช้กลยุทธ์ 3 กิจกรรม คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ, การนิเทศและการนิเทศภายใน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้า จำนวน 4 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจำนวน 3 คน นักเรียนชั้นอนุบาล จำนวน 60 คน คณะวิทยากรจำนวน 1 คนผลการศึกษาพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าจิว บุคลากรไม่มีความชำนาญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สื่อมีน้อย ครูยังใช้วิธีการสอนแบบเดิมคือไม่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง หลังจากการพัฒนาบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าจิวแล้ว พบว่า

บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการได้ดีและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น นักเรียนมีความสนใจการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมกล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น และจากการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชัยภูมิ อย่างมีส่วนร่วม จำนวน 16 ศูนย์ พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตร มีพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ในภาพ รวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก คะแนนเฉลี่ย 2.68 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้ดูแลเด็กผ่านการฝึกอบรม มีความรู้ความสามารถ ทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการจัดประสบการณ์ เด็กเข้าร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนของหลักสูตรบูรณาการ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในเรื่องใกล้ตัว ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม โดยการสนับสนุนของครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง อันเป็นรูปแบบของการจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning) และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้สังเกต ศึกษา ทดลองด้วยตนเอง รวมทั้งเด็กได้แสดงความคิดเห็น ได้ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีจริยธรรมตามจิตลักษณะและความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่จะปลูกฝังและหล่อหลอมให้เด็กเติบโตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา สอดคล้องกับแนวคิดของคิวยี่ (เยาวภา เดชะคุปต์, 2545; กาญจนา คุณารักษ์, 2544; ปริญญา ไกยสิทธิ์, 2552; วชิรินทร์ หงษ์สา, 2553) ที่ว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีจากการกระทำ (Learning by doing) และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

นอกจากนี้ การที่หลักสูตรมีลักษณะเป็นหลักสูตรบูรณาการ เด็กได้เรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัวในชีวิตจริง ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ส่งผลให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข (สำลี รักสุทธี และคณะ, 2544) อันจะส่งผลให้เด็กเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และหลักการจัดการศึกษาของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยของนพรัตน์ โพธิ์ศรีทอง (2550) และแนวการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของปริญญาเทวานฤมิตรกุล (2555) ที่ว่า การจัดประสบการณ์ต้องยึดหลักการให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารในทุกระดับควรมีการกำหนดนโยบาย ด้านการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีความรู้ความเข้าใจในการ บริหารงาน ควรจัดโครงสร้างที่ชัดเจนและเหมาะสม
2. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กมีขวัญและกำลังใจให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ และ ให้ผู้ดูแลเด็กเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กเล็กให้ครบทุกคน
3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ห้องสุขาควรมีความสะอาด เหมาะสม และเพียงพอกับเด็ก ภายในอาคารควรมีมุ้งลวดติดบริเวณห้องนอนเด็ก ภายในอาคารควรมีแสงสว่างให้ เพียงพอ อาคารเรียนควรได้มาตรฐานมีความมั่นคง แข็งแรง
4. ควรมีเครื่องเล่นสนามให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ควรมีคณะกรรมการประเมินหลักสูตรให้ได้ มาตรฐาน ควรมีสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัยเด็ก ควรมีโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจน
5. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วนชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการประชาสัมพันธ์และประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับ การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยเครือข่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน ปฏิทินงานและสรุปผลงาน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็น แหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่น ควรมีกิจกรรมประชุมครู ผู้ปกครอง ชุมชน พระภิกษุสงฆ์ และผู้เกี่ยวข้องให้สนับสนุนโครงการความร่วมมือการพัฒนาผู้เรียนต่อไปให้ต่อเนื่องและยั่งยืน ในที่สุด
7. ควรมีงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาจากชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม สามารถ คาดการณ์และวางแผนการใช้งบประมาณต่อการพัฒนาได้
8. ชุมชนควรช่วยกันให้การสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กในทุกด้านอย่างเสมอต้นเสมอ ปลายต่อไป
9. การดำเนินการห้องสมุดประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอำนวยความสะดวกต่อการยืม หนังสือได้ รวมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการอ่านหนังสือ การจัดซื้อหนังสือนิทานที่น่าสนใจ นำอ่านและมี สาระ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเด็ก
10. ควรมีผู้ปกครอง หรือบุคคลในชุมชนที่มีจิตอาสา พุดจาตี มีเมตตา มีความตั้งใจ สามารถ อุทิศเวลาบางส่วน หรือบางเวลาให้กับเด็กเพื่อมาช่วยแบ่งเบางานครู เช่น กิจกรรมการอ่านให้เด็กฟัง
11. ด้านการพัฒนาหลักสูตรควรให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มาร่วมสร้างหน่วยบูรณาการให้กับ ผู้เรียน และเพื่อเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

12. องค์การบริหารส่วนตำบล และการจัดการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ควรมีความพร้อมในทุกด้าน และความสำเร็จของการดำเนินงานนอกจากผู้ดูแลหลักแล้ว ยังอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ปกครองของนักเรียนต้องมีความเข้าใจตรงกันกับโรงเรียนในการออกแบบ การอบรม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดงานวิจัย

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนเชิงบูรณาการของความร่วมมือน

การวัดผลการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังการอบรมหรือหลังกิจกรรมเชิงบูรณาการ เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมในทางบวก และรวมถึงต้องมีข้อมูลการยืนยันจากทั้งทางผู้ปกครองที่บ้านด้วย ซึ่งเป็น การตรวจสอบพฤติกรรมอันพึงประสงค์ว่าตรงกันกับที่ปฏิบัติในโรงเรียนหรือไม่

2. ควรจัดทำงบประมาณสนับสนุนการพัฒนางานที่ค้นพบจากการวิจัยด้วยรูปแบบความร่วมมือน

ให้มีผู้มีส่วนได้เสียมากที่สุดในทุกระยะของการทำวิจัย เพื่อให้กลุ่มที่มติดังกล่าว ได้ตระหนักในทุกขั้นตอน และก่อให้เกิดบุคคลแห่งการเรียนรู้ในชุมชน และสังคมเพิ่มมากขึ้น

3. ควรมีการศึกษาด้านพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนด้านคุณธรรมซึ่งมีผลสืบเนื่องจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

4. การทำวิจัยประเภทการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ต้องคำนึงถึงระดับการร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างเข้าใจองแท้ในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ให้เข้าใจการมีจุดประสงค์ที่ตรงกัน โดยเฉพาะในกระบวนการดำเนินงานจึงจะได้ข้อมูลและประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินงานนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546** (สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี). กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. **คู่มือการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, 2549.

_____ . **คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, 2550.

กรมการพัฒนาชุมชน.อ.บ.ต. กับการพัฒนาสิทธิเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ยูไนเต็ดโปรดักชั่น 2542.
กระทรวงศึกษาธิการ. **ความคิดสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ. 2535.

_____ **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2560.

กาญจนา คุณารักษ์. **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

การฝึกอบรม เล่มที่ 2 หน่วยที่ 10 นนทบุรี มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, 2544.

กรองกาญจน์ เขียวชัยชिरากุล. **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียน เอกชนใน**

กลุ่มสมาคมสหศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550.

จารุณี กุลศรีวันรัตน์. **การพัฒนาผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบางไทรน้อย อำเภอ ห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร**.วิทยานิพนธ์ ค.บ. สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2553.

จิรวรรณ กันบุรมย์. **ประสิทธิผลในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2548.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร. “**ความสามารถหารรายได้ของ อ.บ.ต. การศึกษาเชิง ประจักษ์และข้อเสนอการเรียนรู้ร่วมกัน**.” ใน **วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย : รวมบทความการนำเสนอในการประชุมวิชาการ ประจำปี 2545 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. หน้า 32. กรุงเทพฯ : พี.เอ ลีฟวิ่ง. 2545.

ฉัญฉัช วิภัติภูมิประเทศ. **ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556.

นพรัตน์ โพธิ์ศรีทอง.**รูปแบบสมรรถนะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย**. พิมพ์ลักษณ์, 2550.

นิตยา คชภักดีและคณะ. **การส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2545.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์, 2554.

- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: Civic Education. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2555.
- ปริญญา ไกยสิทธิ์. การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนเมืองสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลสามเมืองอำเภอสีดาจังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- พระธชชัย ดรนาม. พฤติกรรมการจัดประสบการณ์ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระกศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- พลอยพัชชา อามาตย์. การพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าจิวอำเภอพลจังหวัดขอนแก่นสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าจิว. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- พิมลมาลย์ พุ่มนิคม. สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มเจ้าพระยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2542
- เพ็ญแข ประจันปัจฉินีก และคณะ. การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551.
- เยาวพา เดชะคุปต์. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค, 2542.
- _____. การพัฒนาพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. เอกสารในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “พหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก” ณ หอประชุมใหญ่สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างวันที่ 25 – 27 ตุลาคม 2544, 2544.
- รวีพร ยันตพร. การจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จาก 17 ตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.
- วัชรินทร์ หงษ์สา. การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลศาลเจ้าพ่อขุนศรีอำเภอหนองกี่จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระกศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.

ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 11. รายงานการประเมินระดับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็ก ประจำปี 2543. นครราชสีมา : ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 11.

2544.

สำลี รักสุทธี และคณะ. เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : พัฒนาการศึกษา,

2544.

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550.

สุรชาติ แสนทวีสุข. การเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาปฐมวัย

จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.

สุวิทย์ สมบัติ. กระบวนการพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสวนเขื่อน จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

2540.

อารียา โอบนิธิกุล. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่นตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา :

ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองบางบัวทองมหาวิทยาลัยรามคำแหง/กรุงเทพฯ, 2548.

อัญชลี ทองจันทร์. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทาง

สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเพชรบุรี โดยการวิเคราะห์เส้นทาง.

วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อำนวย เดชชัยศรี. นวัตกรรมและ

เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, 2542.